

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ

Διδαγμένο κείμενο
Πλάτωνος *Πολιτεία* 615 C - 616 A
Αρδιαίος ο τύραννος

Ἔφη γὰρ δὴ παραγενέσθαι ἐρωτώμενῳ ἑτέρῳ ὑπὸ ἑτέρου ὅπου εἴη Ἀρδιαῖος ὁ μέγας. Ὁ δὲ Ἀρδιαῖος οὗτος τῆς Παμφυλίας ἔν τινι πόλει τύραννος ἐγεγόνει, ἥδη χιλιοστὸν ἔτος εἰς ἐκείνον τὸν χρόνον, γέροντά τε πατέρα ἀποκτείνας καὶ πρεσβύτερον ἀδελφόν, καὶ ἄλλα δὴ πολλά τε καὶ ἀνόσια εἰργασμένος, ὥς ἐλέγετο. Ἔφη οὖν τὸν ἐρωτώμενον εἰπεῖν, «Οὐχ ἦκει,» φάναι, «οὐδ' ἂν ἦξει δεῦρο. Ἐθεασάμεθα γὰρ οὖν δὴ καὶ τοῦτο τῶν δεινῶν θαυμάτων· ἐπειδὴ ἐγγὺς τοῦ στομίου ἦμεν μέλλοντες ἀνιέναι καὶ τᾶλλα πάντα πεπονθότες, ἐκείνόν τε κατείδομεν ἐξαίφνης καὶ ἄλλους - σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους· ἦσαν δὲ καὶ ἰδιῶταί τινες τῶν μεγάλα ἡμαρτηκότων - οὓς οἰομένους ἥδη ἀναβήσεσθαι οὐκ ἐδέχετο τὸ στόμιον, ἀλλ' ἐμυκᾶτο ὅποτε τις τῶν οὕτως ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν ἢ μὴ ἱκανῶς δεδοκῶς δίκην ἐπιχειροῖ ἀνιέναι. Ἐνταῦθα δὴ ἄνδρες, ἔφη, ἄγριοι, διάπυροι ἰδεῖν, παρεστῶτες καὶ καταμανθάνοντες τὸ φθέγμα, τοὺς μὲν διαλαβόντες ἦγον, τὸν δὲ Ἀρδιαῖον καὶ ἄλλους συμποδίσαντες χεῖράς τε καὶ πόδας καὶ κεφαλὴν, καταβαλόντες καὶ ἐκδείραντες, εἴλκον παρὰ τὴν ὁδὸν ἐκτὸς ἐπ' ἀσπαλάθων κνάμπτοντες, καὶ τοῖς ἀεὶ παριοῦσι σημαίνοντες ὧν ἕνεκά τε καὶ ὅτι εἰς τὸν Τάρταρον ἐμπεσούμενοι ἄγονιντο.»

A. Από το κείμενο που σας δίνεται να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το απόσπασμα: «ἐπειδὴ ἐγγύς ... ἄγονιντο».

Μονάδες 10

B. Να γράψετε στο τετράδιό σας τις απαντήσεις των παρακάτω ερωτήσεων.

B1. Με βάση συγκεκριμένα δεδομένα του χωρίου αυτού, να δείξετε ότι κατά τον Πλάτωνα οι ποινές στον Κάτω Κόσμο για τα εξαιρετικώς βαριά εγκλήματα είναι μεγάλης διάρκειας, κάποτε ίσως και αιώνιες.

Μονάδες 15

- B2.** Από ποια συγκεκριμένη διατύπωση του χωρίου αυτού προκύπτει ότι ο Πλάτων ανακαλύπτει τους μεγάλους αμαρτωλούς κυρίως στις τάξεις των «τυράννων»; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Μονάδες 15

- B3.** Ποιες οι θεμελιώδεις αρετές της ιδεώδους πολιτείας κατά τον Πλάτωνα και πώς συσχετίζονται με τη διάρθρωση των κοινωνικών τάξεων της πολιτείας του;

Μονάδες 10

- B4.** Να γράψετε δύο ομόρριζες λέξεις της αρχαίας ή της νέας ελληνικής γλώσσας, απλές ή σύνθετες, για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
ἔτος, κατείδομεν, πλείστους, ἐδέχετο, ἔμπεσούμενοι.

Μονάδες 10

Γ. Αδίδακτο κείμενο
Πλάτων, Ἀλκιβιάδης Α΄ 133 Β-С

ΣΩΚΡ. Ὅφθαλμὸς ἄρ' εἰ μέλλει ἰδεῖν αὐτόν, εἰς ὁφθαλμὸν αὐτῷ βλέπτεον, καὶ τοῦ ὄμματος εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ἐν ᾧ τυγχάνει ἡ ὁφθαλμοῦ ἀρετὴ ἐγγιγνομένη· ἔστι δὲ τοῦτο που ὄψις; - **ΑΛΚ.** Οὕτως. **ΣΩΚΡ.** Ἄρ' οὖν, ὦ φίλε Ἀλκιβιάδη, καὶ ψυχὴ εἰ μέλλει γνῶσεσθαι αὐτήν, εἰς ψυχὴν αὐτῇ βλέπτεον, καὶ μάλιστ' εἰς τοῦτον αὐτῆς τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐγγίγνεται ἡ ψυχῆς ἀρετὴ, σοφία, καὶ εἰς ἄλλο ᾧ τοῦτο τυγχάνει ὅμοιον ὄν; - **ΑΛΚ.** Ἐμοιγε δοκεῖ, ὦ Σώκρατες. **ΣΩΚΡ.** Ἐχομεν οὖν εἰπεῖν ὅτι ἐστὶ τῆς ψυχῆς θειότερον ἢ τοῦτο, περὶ ὃ τὸ εἰδέναι τε καὶ φρονεῖν ἐστίν; - **ΑΛΚ.** Οὐκ ἔχομεν. **ΣΩΚΡ.** Τῷ θεῷ ἄρα τοῦτ' ἔοικεν αὐτῆς, καὶ τις εἰς τοῦτο βλέπων καὶ πᾶν τὸ θεῖον γνούς, θεὸν τε καὶ φρόνησιν, οὕτω καὶ ἑαυτὸν ἂν γνοίῃ μάλιστα.

- Γ1.** Να μεταφράσετε στο τετράδιό σας το κείμενο.

Μονάδες 20

Γ2.α. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ἰδεῖν : το δεύτερο ενικό πρόσωπο προστακτικής του ίδιου χρόνου της ίδιας φωνής.

τυγχάνει : το τρίτο πληθυντικό πρόσωπο οριστικής παρατατικού.

γνώσεσθαι: το γ' πληθυντικό πρόσωπο προστακτικής αορίστου β'.

εἰδέναι : το πρώτο πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα.

ἔχομεν : το τρίτο ενικό πρόσωπο οριστικής παρακειμένου της ίδιας φωνής.

Μονάδες 5

Γ2.β. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:

ὄμματος : τη δοτική του ενικού αριθμού.

τοῦτον : την ονομαστική του πληθυντικού αριθμού του αρσενικού γένους.

ὅμοιον : τη δοτική του πληθυντικού αριθμού του ουδέτερου γένους.

πᾶν : τη γενική ενικού αριθμού του θηλυκού γένους.

φρόνησιν : τη δοτική του πληθυντικού αριθμού.

Μονάδες 5

Γ3.α. Να προσδιορίσετε τη συντακτική θέση των παρακάτω λέξεων:

ἰδεῖν, ἐγγιγνομένη, αὐτήν, ὅμοιον, τὸ εἰδέναι.

Μονάδες 5

Γ3.β. «Τῷ θεῷ . . . μάλιστα»: Να αναγνωρίσετε τον λανθάνοντα υποθετικό λόγο και να τον αναλύσετε.

Μονάδες 5

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A.** Όταν βρισκόμασταν κοντά στο στόμιο σκοπεύοντας ν' ανεβούμε και έχοντας υποστεί όλες τις άλλες δοκιμασίες, ξαφνικά είδαμε και εκείνον και άλλους – σχεδόν οι περισσότεροι απ' αυτούς [ήταν] τύραννοι· ήταν όμως ακόμη και μερικοί απλοί πολίτες από εκείνους που είχαν διαπράξει μεγάλα κακουργήματα – τους οποίους, όταν νόμιζαν πλέον ότι θα ανεβούν επάνω, στο στόμιο (του σπηλαίου) δεν τους δεχόταν, αλλά μούγκριζε κάθε φορά που επιχειρούσε ν' ανεβεί κάποιος από εκείνους που ήταν αδιόρθωτα κακοήθεις ή κάποιος που δεν είχε τιμωρηθεί αρκετά. Τότε λοιπόν, είπε, κάποιοι άνθρωποι άγριοι, κατακόκκινοι στην όψη, που βρίσκονταν εκεί κοντά και καταλάβαιναν τι σήμαινε το μούγκρητό, άλλους, αφού τους άρπαξαν από τη μέση, τους απομάκρυναν, τον Αρδιαίο όμως και κάποιους άλλους, αφού τους έδεσαν μαζί τα χέρια και τα πόδια και το κεφάλι, αφού τους έριξαν καταγής και αφού τους μαστίγωσαν άγρια (στη συνέχεια) τους έσερναν έξω, κοντά στο δρόμο ξεσκίζοντάς τους πάνω σε ασπαλάθους και εξηγώντας σε όσους κάθε φορά περνούσαν από εκεί για ποιους λόγους (τους συμπεριφέρονταν έτσι) και ότι τους πήγαιναν για να τους ρίξουν στον Τάρταρο.
- B1.** Ο μύθος του Αρδιαίου αναφέρεται στην τιμωρία που υφίστανται οι αγιάτρευτα κακοήθεις και οι εγκληματίες για τα εξαιρετικώς βαριά εγκλήματα που είχαν διαπράξει. Ο Πλάτων με τη φράση «οὐχ ἦκει ... οὐδ' ἂν ἦξει» τονίζει ότι ο Αρδιαίος, ο οποίος συμβολίζει τους ειδικούς εγκληματίες, δεν πρόκειται να παρουσιαστεί για την επόμενη μετεμψύχωση έστω και αν πέρασαν χίλια χρόνια («ἤδη χιλιοστόν ἔτος») βασανιστηρίων, αφού είναι αδύνατον να εξιλεωθεί για τις ανόσιες πράξεις που είχε διαπράξει κατά τη διάρκεια της ζωής του. Η προσπάθεια αυτών των εγκληματιών να βγουν από το στόμιο του Άδη παρουσιάζεται με ιδιαίτερα γλαφυρό τρόπο από τον Πλάτωνα, δίνοντας έμφαση στο μυκηθμό του στομίου που φανερώνει ότι οι ποινές είναι φρικώδεις, αλλά και η κακία των κολαζομένων είναι ανυπέρβλητη, εφόσον και τα άψυχα αφήνουν έμψυχον φωνήν εναντίον τους. Η διάρκεια και η σκληρότητα των ποινών αποδίδεται με παραστατικότητα τη στιγμή που άνδρες άγριοι στην όψη αρπάζουν με βιαιότητα τους εγκληματίες, τους δένουν χειροπόδαρα («συμποδίσαντες»), τους ρίχνουν στο έδαφος («καταβαλοῦντες»), και τους γδέρνουν («ἐκδείραντες») καταξεσκίζοντάς τους πάνω σε ασπαλάθους («κνάμπτοντες»).
- B2.** Ο μύθος του Αρδιαίου, όπως αναπτύσσεται στο τελευταίο βιβλίο της «Πολιτείας», προσεγγίζει το θέμα των αμοιβών των δίκαιων και της τιμωρίας των άδικων ανθρώπων όχι μόνο στην επίγεια ζωή, αλλά και στην αντίστοιχη στον κάτω κόσμο. Ιδιαίτερα μάλιστα αναφέρεται στην τιμωρία που υφίστανται οι αμετανόητοι για τα βαριά εγκλήματα και εκείνοι που δεν μπορούν να εξιλεωθούν λόγω της βαρύτητας των αδικημάτων τους. Μεταξύ μάλιστα αυτών διακρίνει ιδιαίτερα τους «τυράννους», καθώς θεωρεί ότι η συγκεκριμένη τάξη προσεγγίζει τους μεγάλους αμαρτωλούς. Η άποψή του αυτή γίνεται φανερή στο χωρίο «ἀνιάτως ἐχόντων εἰς πονηρίαν». Αξιοσημείωτη είναι η αναφορά που κάνει ο Πλάτωνας στο «Γοργία» (525 d-e), καθώς ισχυρίζεται ότι οι περισσότεροι αμετανόητοι ήταν τύραννοι, βασιλείς και δυνάστες λόγω της κατοχής της απόλυτης εξουσίας, η οποία τους έδινε τη δυνατότητα να

διαπράττουν και τα μέγιστα ανοσιουργήματα. Σ' αυτήν την περίπτωση υπάγεται και ο Αρδιαίος, ο οποίος σκότωσε τον πατέρα του και τον αδελφό του για να σφετεριστεί την εξουσία. Επικαλείται μάλιστα τη μαρτυρία του Ομήρου που στην Οδύσσεια (Νέκυια) παρουσιάζει τον Τάνταλο, τον Σίσυφο και τον Τιτυό να τιμωρούνται αιωνίως. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό και για ποιο λόγο ο όρος «τύραννος», ενώ αρχικά δεν είχε αρνητική σημασία, στην συνέχεια κατέληξε να δηλώνει αποκλειστικά τον άρχοντα που λόγω της ανεξέλεγκτης εξουσίας καταπιέζει τους υπηκόους του.

B3. Η απάντηση εντοπίζεται στη σελίδα 100 του σχολικού εγχειριδίου και συγκεκριμένα στο χωρίο «Η ιδεώδης πολιτεία ... πολυπραγμονεί». Προαιρετικά ο μαθητής θα μπορούσε να επικαλεστεί και την τριμερή διαίρεση της πολιτείας από τις σελίδες 96 – 97 του σχολικού εγχειριδίου.

B4. έτος → ετήσιος – διετής
κατείδομεν → οπτική – ενόραση
πλείστους → πλεοψηφία – πλειονότητα
εδέχετο → ανάδοχος – δεκτικός
ἐμπεσούμενοι → πτώση - έκπτωτος

Γ.1.

Σ. Το μάτι, λοιπόν, αν πρόκειται να δει τον εαυτό του, πρέπει να παρατηρήσει μέσα στο μάτι, και (μάλιστα) σ' εκείνο το σημείο του ματιού, στο οποίο τυχαίνει να υπάρχει (έμφυτη) η αρετή του ματιού. Είναι, λοιπόν, το ίδιο αυτό η όραση;

Α. Έτσι (είναι).

Σ. Άραγε, λοιπόν, φίλε Αλκιβιάδη, και η ψυχή, αν πρόκειται να γνωρίσει τον εαυτό της, πρέπει να παρατηρεί μέσα της, και κυρίως σ' αυτό το σημείο της, στο οποίο υπάρχει (έμφυτη) η αρετή της ψυχής, (δηλαδή) η σοφία, και σε άλλο (σημείο) με το οποίο τυχαίνει να είναι όμοιο αυτό;

Α. Έτσι, τουλάχιστον, φαίνεται σε μένα, Σωκράτη.

Σ. Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι υπάρχει πιο θείο (στοιχείο) της ψυχής από αυτό, με το οποίο σχετίζεται η γνώση και η φρόνηση;

Α. Δεν μπορούμε (να πούμε).

Σ. Άρα, αυτό το στοιχείο αυτής (δηλαδή της ψυχής) μοιάζει με το θεό, και κάποιος, αν βλέπει προς αυτό και αντιληφθεί καθετί θείο, δηλαδή το θεό και τη σύνεση, έτσι και τον εαυτό του θα μπορέσει να γνωρίσει πάρα πολύ καλά.

Γ.2. α. ιδέ
ἐτύγγανον
γνόντων / γνώτωσαν
εἰδῶμεν
ἔσχηκε

β: ὄμματι
οὗτοι
ὁμοίοις
πάσης
φρονήσεσι(ν)

Γ.3.α.

ἰδεῖν: αντικείμενο του ρ. «μέλλει», τελικό απαρέμφατο

ἐγγιγνομένη: κατηγορηματική μετοχή, εξαρτάται από το ρηματικό τύπο «τυγχάνει» και αναφέρεται στο υποκείμενο του ρ. «ἡ ἄρετή»

αὐτήν: αντικείμενο του τελ. απαρεμφάτου «γνώσεσθαι»

ὅμοιον: κατηγορούμενο στο «τοῦτο» από τη μετοχή «ὄν» (συνδετικό ρήμα εἰμί)

τό εἰδέναι: έναρθο απαρέμφατο που έχει το ρόλο υποκειμένου στο ρ. «ἐστίν»

β.

Αναγνώριση

Υπόθεση: «βλέπων καί γνούς» (υποθετικές μετοχές)

Απόδοση: «ἄν γνοίη»

Ανάλυση

Υπόθεση: «εἰ βλέποι καί γνοίη»

Απόδοση: «ἄν γνοίη»

Ο υποθετικός λόγος δηλώνει την απλή σκέψη του λέγοντος.